

דף קל"ח

ר"י א' בשם שמואל הכותב נכסיו לאחר אמר רב יהודה אמר שמואל, הכותב נכסיו וא' אי אפשי קנה ור"י א' לא קנה

וצוות. ורבי יוחנן אמר לא קנה. ואמר רבי אבא בר ממל, שמואל ורבי יוחנן אינם חולקים. בצוות מתחלה, כשהתחיל לצוות כשמסר לו זה את השטר לא קנה שאין מזכים לאדם בעל כרחו³⁴⁷. ובשותק מתחילה ולבסוף צווח קנה, כיון שקיבל את השטר בשתיקה נתרצה לזכות במתנה. ואחר שזכה מה שאמר אי אפשי במתנה זו אינו מועיל להוציאה מרשותו, עד שיתנה לאחרים בלשון מתנה או שיפקירם³⁴⁸.

שתק ולבסוף צווח באנו למח' והוא שתק כשמסרו את השטר או הקנו בקנין ורשב"ג וחכ' וסודר לאחרים לצרכו וכשבאו למסור לו השטר התחיל צווח. באנו למחלוקת רבן שמעון בן גמליאל וחכמים, אם קנה או לא. במה ששנינו בברייתא, הכותב נכסיו לאחר והיו בהם עבדים, ואמר הלה איני רוצה בהם³⁴⁹, אם השני היה כהן אוכלים בתרומה, מפני שהשני קנה אותם והם 'קנין כספושל כהן'. רבן שמעון בן גמליאל אומר, כיון שאמר אי אפשי בהם זכו בהם יורשין, או הראשון או יורשיו³⁵⁰.

רבא וי"א ר"י אמרו שנחלקו כשזיכה ע"י אחר ושתק ולבסוף צווח

לקנות!?. ואמר רבא ויש אומרים רבי יוחנן שבצוות מעיקרו אין חולק שלא קנה. ובשתק ולבסוף צווח אין חולק שקנה. ורשב"ג וחכמים נחלקו כשזיכה לו על ידי

347 ש"כ' ש"ונא מתנות יחיה" והוא חוב לו. והנותן לא יחזיר לו שהרי סילק עצמו מהם אלא הם הפקר וכל המחזיק בהן זכה. כמה שא' בכריתות אר"ל הנותן מתנה לחב' ואמר אי אפשי כל המחזיק זכה. רשב"ם.

348 ר"י הקשה על רשב"ם שפי' צווח מעיקרא לא קנה ומ"מ הנותן סילק עצמו והם הפקר כר"ל שא' הנותן מתנה לחבירו וא' הלה אי אפשי בה כל הקודם זכה. אבל בשתק ולבסוף צווח כיון ששתק אינו הפקר וזכה בע"כ. שרשב"ג ביזכה לו ע"י אחר ושתק ולבסוף צווח הוא כצווח מעיקרא אפ"ה יחזירו ליורשי נותן ואינו הפקר, ור"ל ס' כחכמים. ובכריתות הק' על ר"ל שאמר אי אפשי בה כל הקודם זכה מרב ששת שאמר מקבל מתנה שאמר לאחר שבאת מתנה לידו מתנה זו תבטל אי אפשי בה לא אמר ולא כלום בטילה היא דבריו קיימין מא' לאו דבריו קיימין והדרא למרה לפירושו. הקשו שכמו שבטילה היא מועיל אף לאחר שבאה לידו חזרת לבעלים כך צ"ל באי אפשי קודם שבאה לידו חזרת לבעלים. ור"ל א' כל הקודם בה זכה. ותירצו דבריו קיימין ואינה חוזרת לבעלים. וקשה לר"י על פירושו איך הקשו לר"ל מדין ודברים אין לי על שדה זו שלא אמר כלום?, יתרצו שר"ל מדבר בקודם שבאה לידו ולכן בסילק עצמו הוא הפקר אבל בדין ודברים שהנכסים שלו אינו יכול להסתלק בלשון זו. ועוד קשה איך הקשו לר"ל מחכ' שא' הרי אלו אוכלין בתרומה?, הרי מעמידים כאן את דבריהם בשתק ולבסוף צווח, ור"ל מדבר בצווח מעיקרא. ואדרבה היה להק' מרשב"ג. לכן נ"ל שגם ר"ל מדבר שאמר שבאה מתנה לידו, שתק ולבסוף צווח. ומה שא' כאן שבשתק ולבסוף צווח קנה הוא שלא יחזרו לנותן אלא הם הפקר. ובצווח מעיקרא שלא קנה יחזרו לנותן שלא נתן לו אלא ע"ד שיקבל ממנו. תוס'.

349 שאינו רוצה לזונם שאפי' למ"ד יכול הרב לומר לעבד עשה ואיני נזך אינו רוצה לעשות כך. רשב"ם.

350 רשב"ג אינו סובר כמה שא' ר"ל בכריתות הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל המחזיק בה זכה בה. מפני שהנותן נתן לו על דעת שאם המקבל מתנה לא ירצה היא תחזור אליו. וכן מפרשים בכריתות. אבל הלכה כר"ל וגם במחלוקת חכמים ורשב"ג הלכה כחכמים. שהרי קי"ל הלכה כרשב"ג במשנתנו, במשנה אבל לא בברייתא כיון שאמרו במשנתנו. אבל במקום שאומרים משנה הכוונה גם לברייתא כמו שאומרת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי, וקי"ל כראב"י בין במשנה בין בברייתא. רשב"ם.

אחר, ושתק ולבסוף צוות. התנא קמא סובר שכיון ששתק בתחילה הוא הסכים לקנות וקנה, והוא צוות אחר כך כיון שהוא חזר בו. ורבן שמעון בן גמליאל סובר שהוכיח סופו על תחלתו, מה שצוות לבסוף הוכיח שלא נתרצה במתנה מתחילה. אלא הוא שתק כיון שסבר שכיון שעדיין לא הגיע לידי מה אצוות, גנאי הוא לצוות כל זמן שהמתנה לא הגיע לידו.

תנו מאתים זוז לפלוני ג' מאות לפ' הגמרא מביאה את מה ששנינו, שכיב מרע³⁵¹ וד"מ לפ' שאמר תנו מאתים זוז לפלוני, ושלש מאות

לפלוני, וארבע מאות לפלוני, אין אומרים שכל הקודם בשטר זוכה³⁵². לפיכך אם יצא עליו שטר חוב, קודם שקבלו המעות, גובה מכולם. שהרי נתכוון לתת לכולם ביחד אלא שאין אדם יכול להוציא שני דברים כאחד³⁵³. אבל אמר תנו מאתים זוז לפלוני, ואחריו לפלוני, ואחריו לפלוני, אומרין כל הקודם בשטר זוכה לפיכך יצא עליו שט"ח גובה מן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו. כדי החוב גובה המותר משלפניו: אין לו גובה משלפני פניו

שכ"מ שא' תנו מא' זוז לפ' בני הגמרא מביאה את מה ששנינו, שכיב מרע שאמר בכור כראוי לו תנו מאתים זוז לפלוני בני בכור כראוי לו. לפלוני

בכורי כראוי לו³⁵⁴ נוטלם ונוטל את בכורתו. ואם אמר בבכורתו ידו על העליונה. רצה נוטלם, אם בכורתו פחות ממאתים זוז, רצה נוטל בכורתו, אם היא יותר ממאתים³⁵⁵ ³⁵⁶. ושכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלונית אשתי כראוי לה נוטלתן ונוטלת את כתובתה אם אמר בכתובתה ידה על העליונה ידה על העליונה. וכגון שלא מחלה לו בכך: רצה נוטלתן רצה נוטלת כתובתה

ושכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי כראוי לו נוטלן ונוטל את חובו. ואם אמר בחובו נוטלן בחובו. ושואלת הגמרא האם משום שאמר כראוי לו נוטלן ונוטל את חובו? ואולי הוא אמר שיטול כראוי לו בחובו. ואמר רב נחמן שרב הונא אמר לו שהם דברי רבי עקיבא היא שדייק מלשון יתרה.

לא מכר בור וזות האם צריך ליקח כמו ששנינו במשנה בפרק המוכר את הבית, שהמוכר את הבית לא מכר לא את הבור ולא את

351 נקט שכיב מרע שבו יש חילוק בין אם אמר אחריו לפלוני או לא אמר משום שראוי לחלק את כל נכסיו בדבור פיו, לזה כך ולזה כך. אבל בריא רגיל לתת לכל אחד בפ"ע וידוע למי מקנה קודם. רשב"ם.

352 וכגון שלא שייר אחריהם כלום, שאם שייר דבר שלא חלק להם אע"ג שמת לא קנו אא"כ הקנה להם בקנין סודר כמו שפסקו לקמן (דף קנא:): מתנת שכיב מרע במקצת בעי קנין ואע"ג שמת. רשב"ם.

353 וכגון שלא שתק בינתים, שהוא נמלך לקמן במי שמת, ולכן גובה מכולם מן המעט ימעטי ומן הרב ירבה. כגון אם בא לטרוף תשע זוזים גובה מן המאתים שנים, מן השלש מאות שלשה, ומן הד' מאות ארבעה. רשב"ם.

354 לקמן או' שכראוי לו הוא לשון יתרה ליפוי כח שנתן לו מאתים זוז אלו חוץ מבכורתו ולכן נוטלם וגם את בכורתו. ואם לא אמר כראוי לו, יכול לבחור אחד מהם, שידו על העליונה. רשב"ם.

355 שהרי אינו יכול לגרוע מבכורתו אפי' לר"י בן ברוקה כמו שלמדו לעיל מלא ויכול לבכר. רשב"ם.

356 וה"ה שאם אמר תנו מאתים זוז לפלוני בני סתמא ולא אמר בבכורתו שידו על העליונה. ונקט כאן בבכורתו להשמיע שאעפ"כ יטול את כל בכורתו אם היא יותר ממאתים זוז שידו על העליונה. רשב"ם.

הדות שבבית. ואף על פי שכתב לו עומקו ורומו של הבית, מפני שהם תשמיש בפני עצמם. ומה שכתב 'עומקא ורומא', לא הועיל אלא לקנות את העומק והרום של הבית, לחפור בקרקעית הבית ואת הגובה שמעל הבית. ורבי עקיבא אומר, המוכר צריך ליקח לו דרך לבור ולדות ששייר לעצמו, מפני שהמוכר בעין יפה מוכר ולא שייר לעצמו דרך. וחכמים אומרים, שאינו צריך ליקח לו דרך, מפני שהמוכר בעין רעה מוכר. ורבי עקיבא מודה בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו צריך ליקח לו דרך. שהרי לא היה צריך לומר חוץ מאלו למעט בור ודות שהלוקח לא קנה מסתמא, אלא התכוון להוסיף לו שיור דרך לבור ודות עצמו³⁵⁷. ומכאן שכיון שאמר דבר שאינו צריך בא להוסיף דבר. וכן כאן כשאמר דבר שאינו צריך בא להוסיף.

שכ"מ שא' יש לי מנה תנו רבנן, שכיב מרע שאמר יש לי מנה אצל פלוני, העדים אצל פ' עדים
 כותבים מה ששומעים³⁵⁸, אף על פי שאין מכירין את הלוח או אם נתחייב לו. לפיכך כשהוא גובה צריך להביא ראיה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, אין העדים כותבים אלא אם כן הם מכירים. שאם יכתבו בלא להכיר, יש לחשוש שמא בית דין יטעו לומר שהעדים כתבו צוואת שכיב מרע, רק אחרי שחקרו וידעו שדבריו הם אמת³⁵⁹. וכיון שלא יכתבו אלא אם כן הכירו, אינו צריך להביא ראיה אחרת אלא השטר יתקיים בחותמיו.

אמר רב נחמן, אמר לו הונא שיש לשנות רבי מאיר אומר אין כותבין וחכמים אומרים כותבין. ומן הדין, היה לרבי מאיר להודות לדברי חכמים, שהעדים כותבים מה ששכיב מרע אמר להם אפילו שאינם יודעים, משום שאין לשכיב מרע פנאי לתבוע את הלוח. אלא שרבי מאיר חושש לבית דין טועים שיסברו שהעדים לא כתבו אלא אם כן הכירו, ולא יצריכו את היורשים להביא ראיה.

רב דימי א' הלכה אין חוששים אמר רב דימי מנהרדעא, הלכה שאין חוששים לב' טועים
 לבית דין טועים, וכותבין אפילו שאין מכירים³⁶⁰.

שואלת הגמרא, מדוע פוסקים כאן הלכה שאין חוששים. במה הדבר שונה ממה שאמר רבא, יבם ויבמה שבאו לפנינו לחלוץ ולא ידענו שהוא היבם, אין חולצים אלא אם כן מכירים. שאם נחלוץ, יש חשש שתבא לינשא לבית דין אחר אחר על ידי חליצת בית הדין הראשון, והבית דין השני יטעו ולא יבדקו שיסברו שכבר הבית דין הראשון חלצו אחרי שבדקו שהוא היבם. וכן תקנו שאין ממאנים אלא אם

357 אבל גם חכ' יודו שכל לשון יתירה באה להוסיף כשיש מה להוסיף. ומה שא' הא מני רבי עקיבא היא לאו דוקא שה' לחכ' אלא משום שמצאנו בר"ע שהוא דורש מלשון יתירה. רשב"ם.

358 עדות שהיתה בפנינו שאמר פלוני שכיב מרע שפלוני חייב לו מנה ומה ששמענו כתבנו וחתמנו.

359 כמו שא' ר"ל בכתובות (העדים חותמין על השטר אא"כ נעשה בגדול. ואמרו עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד. ולכן אין כותבין אלא אם כן מכירים שדבריו אמת. רשב"ם.

360 כרב נחמן אליבא דרבנן.

כן מכירים³⁶¹. ולפיכך, העדים כותבים גט חליצה וגט מיאון להתיר, ואפילו שאין העדים מכירים שהרי ודאי שבית דין הכירו אתם כשחלצו ומיאנו³⁶². ואם כן, גם לגבי שכיב מרע נחשוש ונאמר שאין העדים כותבים, כרבי מאיר³⁶³?

ב"ד אינם מדייקים אחר ב"ד אבל מתרצת הגמרא, שדווקא בחליצה חששו, כיון שבית דין אינם מדייקים אחר בית דין אחר. וכיון שחליצה ומיאונים נעשים בבית דין של שלשה, תקנו שאין חולצים אלא אם כן מכירים. אבל לגבי צוואת שכיב מרע, כיון שהדבר נעשה לפני עדים בלבד, בית דין מדייקים אחר עדים. ואם כן אין חשש שבית דין לא יבדקו, שודאי לא יטעו לומר שהעדים כתבו רק לאחר שהכירו³⁶⁴.

361 וכה"ג יש לומר אין ממאנין, אין בית דין נזקקין למיאון עד שיכירו את שניהם מטעם זה. רשב"ם.
 362 ואם עדים כתבו ראינו שחלצה ומיאנה מפ' אפילו לא כתבו ואשתמודעיהו נישאת בעדות זו. רשב"ם.
 363 רשב"ם. ותוס' הביאו גירסאות אחרות כאן וביבמות, מה אמר רבא ומה אמר רב סחורה.
 364 והלכה שאין חוששים לב"ד טועים כמו שפסק רב דימי. רשב"ם.

